

Koninklijke Nederlandse
Toonkunstenaars Vereniging

Samenvatting

Project Innovatie Beroepspraktijk

**Onderzoek naar de gemengde beroepspraktijk van professionele musici in
Nederland: knelpunten en Best Practices**

LAURA HÖLZENSPIES

© 2009 KNTV

Dit onderzoek is eigendom van de KNTV. Het gebruik van cijfers en/of tekst uit dit onderzoek is uitsluitend toegestaan, als vooraf schriftelijk toestemming is verkregen en de bron duidelijk wordt vermeld.

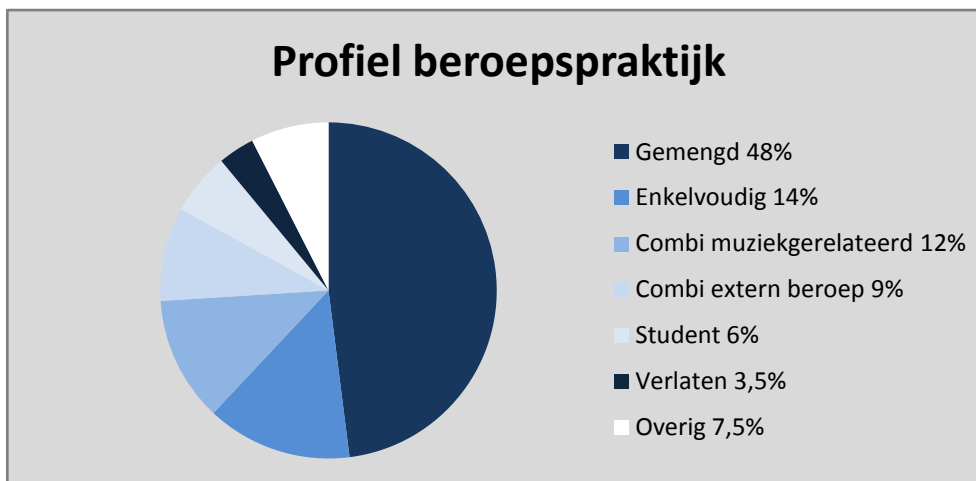
Inleiding

Voor u liggen de resultaten van de ENQUÊTE VOOR MUSICI. De enquête is een onderdeel van het Project Innovatie Beroepspraktijk, een onderzoek van de KNTV naar de gemengde beroepspraktijk van professionele musici in Nederland. Dit project is in het leven geroepen om een duidelijk beeld te krijgen van de huidige beroepssituatie van musici, zodat op basis van de uitkomsten van dit onderzoek de dienstverlening van de KNTV aan haar leden aangescherpt kan worden en de sectorbrede lobby bij o.a. fondsen, programmeurs en opleidingen voor betere voorzieningen voor musici onderbouwd kan worden met cijfers en ervaringen uit de praktijk. Hieronder volgt een samenvatting van het onderzoek op basis van de enquêteresultaten. Het complete 'Onderzoeksverslag Project Innovatie Beroepspraktijk' is te lezen en te downloaden op de website van de KNTV: www.kntv.nl. Voor wie nieuwsgierig is naar de antwoorden van andere respondenten, is daar ook een compilatie van de reacties per enquêtevraag te vinden met de titel 'Compilatie Citaten Enquête voor Musici'.

Laura Hölzenspies

Samenvatting

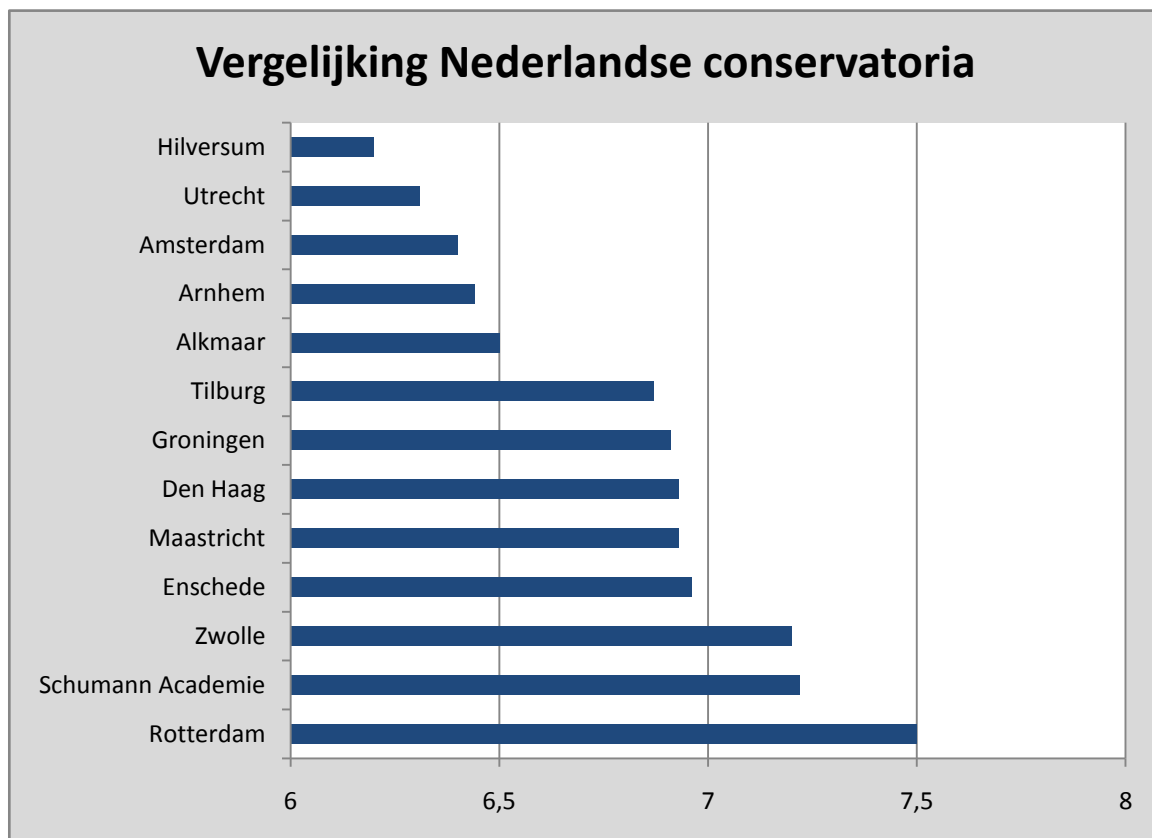
In tegenstelling tot ca. 25 jaar geleden zijn er anno 2009 weinig vaste banen in het werkveld van musici. De aanname dat musici tegenwoordig veelal leven van een gemengde beroepspraktijk wordt overduidelijk bevestigd door het beeld dat de respondenten van de ENQUÊTE VOOR MUSICI hiervan geven: 48 procent heeft zo'n gemengde beroepspraktijk, 14 procent richt zich uitsluitend op één onderdeel uit die beroepspraktijk en nog eens 21 procent combineert het muziekvak met ander werk. 3,5 Procent heeft het vak verlaten en meerdere musici overwegen om dit te doen.

De werkgebieden van musici bevinden zich voornamelijk op docerend en uitvoerend terrein. Binnen deze terreinen proberen zij vernieuwend te zijn en/of zich te onderscheiden. De vaardigheden van musici lenen zich ook uitstekend voor functies buiten de muziek, zoals leidinggevende en sociaal-communicatieve functies.

Steeds meer musici doen hun werk als zelfstandig ondernemer met een VAR-WUO. Sommige muziekscholen en conservatoria vragen hier zelfs om, hoewel te betwijfelen valt of dit juist is. Het betreft immers structureel werk dat feitelijk in loondienstverband uitgevoerd zou moeten worden.

Hoewel veel musici dus aangemerkt worden als ondernemer, voelt een meerderheid zich hiervoor slecht toegerust. Daarnaast is er op grote schaal behoefte aan verdere muziekinhoudelijke verdieping (bv. op het gebied van de historische uitvoeringspraktijk). Aan ondernemerschap besteedden opleidingen weinig tot geen aandacht; hoogstens een cursus van twee dagen. Vooral veertigers en in iets mindere mate vijftigers zijn hier ontsteld over. Terugkijkend op hun opleiding geven zij die opleiding voor de aansluiting op de beroepspraktijk respectievelijk een 6,44 en een 6,58. Dit ligt onder het gemiddelde van 6,74. Tegenwoordig wordt op diverse conservatoria een substantieel deel van het curriculum gewijd aan het ontwikkelen van een ondernemende houding en ondernemersvaardigheden. Twintigers geven echter ook nog geen 7, dus er moet nog steeds gewerkt worden aan verbetering. Van de Nederlandse conservatoria komt Rotterdam er door de jaren heen als beste uit. De beoordeling van buitenlandse opleidingen ligt aanzienlijk hoger dan van de Nederlandse.

Uit dit onderzoek blijkt dat zowel de financiële waardering als het imago van het vak te wensen over laat. Vaak wordt het muziekvak gezien als veredelde hobby. De honoraria voor zowel uitvoerend als docerend werk liggen zo laag dat 57,4 procent van de musici (en zelfs 66,2 procent van de vrouwelijke musici) een ondermodaal inkomen hebben. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat veel voorbereidingstijd niet in het honorarium wordt verrekend. Hierover is veel onwetendheid bij podia en leerlingen. Musici durven dit niet goed bespreekbaar te maken, uit angst dat 'concurrenten' er dan met de opdracht vandoor gaan. Ook uit het amateurcircuit is er grote concurrentie. Het gevolg is

dat veel musici werkweken hebben, vergelijkbaar met anderhalf keer fulltime, tegen een parttime inkomen. De musicus komt zodoende in een kwetsbare positie, omdat hij nauwelijks pensioen op kan bouwen en vaak geen (dure) arbeidsongeschiktheidsverzekering kan betalen. In sommige gevallen is sprake van onderverzekering.

Musici zijn gewend om de lat heel hoog te leggen. Dit is ook nodig om tot topprestaties te komen. De keerzijde is dat veel musici een hoge mate van stress ervaren. Vrouwen hebben veel vaker dan mannen last van zenuwen (podiumvrees) en ze lopen ook vaker beroepsblessures op. De druk om steeds goed en liefst beter te presteren is groot.

De hoge kwaliteitseisen die musici zichzelf en anderen opleggen stuit vaak op onbegrip in de amateursector. Uit ervaring weten beroepsmusici dat muziek bijzonder wordt als er een goede mix is van artistiekeit, vakmanschap en toewijding. Dit vraagt een grote tijdsinvestering en heel veel discipline. Bij leerlingen is dit in steeds mindere mate aanwezig en hun opvatting over wat 'leuk' is, is een totaal andere dan van hun docenten. Bij ouders van leerlingen ontbreekt nogal eens het vertrouwen in de aanpak van de docenten, zeker als het gaat om groepslessen waarbij het resultaat afhankelijk is van de groepsdynamiek. Dirigenten van amateurkoren kunnen ook regelmatig op protest rekenen als ze tot het uiterste willen gaan; er is een grens aan wat leuk wordt gevonden.

Ook uitvoerend musici lopen tegen diverse problemen aan, waaronder het moeilijk kunnen verwerven van concerten en nalatigheid bij podia. Van de respondenten zegt 35,9 procent onvoldoende mogelijkheden te hebben om op te treden. Daarbij geven veel musici aan dat ze geen kans krijgen, omdat podia het liefst alleen bekende namen willen programmeren. Aan de andere kant beseffen zij ook dat het verkopen van zichzelf of hun programma marketingkwaliteiten vereist, die lang niet altijd aanwezig zijn. Voor subsidieaanvragen is het belangrijk te kunnen laten zien dat men al een naam aan het opbouwen is. Dit is echter bijzonder lastig als de mogelijkheden daartoe zo beperkt zijn. Een voorbeeld van nalatigheid bij podia is, dat het telkens weer afwachten blijft of podia hebben gezorgd voor een gestemde vleugel en de aankondiging van het concert, ook als hierover duidelijke afspraken zijn gemaakt. Het belang van dit soort zaken wordt sterk onderschat.

Een succesvolle beroepspraktijk wordt vaak gerealiseerd door musici die zichtbaar zijn en eigenheid uitstralen. Voor de een werkt het goed zich te specialiseren, voor de ander om zich breed in te zetten. Zij hebben gemeen dat ze een niche in de markt zoeken, hetzij reagerend op een bestaande behoefte, hetzij interesse wekkend voor een nieuw geluid. In dit laatste geval is geduld en doorzettingsvermogen van groot belang, omdat het (grote) publiek eerder gewend is aan herkenning dan aan vernieuwing.

64,4 Procent van de musici is tevreden met de huidige beroepspraktijk. De passie voor het vak is groot. Ondanks dat vragen velen zich serieus af of ze de hoge mate van stress en onzekerheid hun leven lang kunnen volhouden.

De KNTV en collega-organisaties willen zich ervoor inzetten om het muziekvak een volwaardig en renderend beroep te laten blijven.